

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

בפני כבוד השופט שמואל בורנשטיין

מבקשים

1. יובל לפינר
 2. שרית תמר
 3. מיה לפינר
 4. אריאל גולדמן
- באמצעות ב"כ עוה"ד גיל רון, אהרן רבינוביץ ויעקב אביעד

נגד

משיבים

1. בנק הפועלים בע"מ
- באמצעות ב"כ עוה"ד יואב הירש וגלית פליישר
2. בנק לאומי לישראל בעמ
3. בנק מזרחי טפחות בעמ
- באמצעות ב"כ עוה"ד שרון לובצקי הס ושחר הרון
4. בנק דיסקונט לישראל בעמ
- באמצעות ב"כ עוה"ד דוד לשם ורוני לפן

פסק דין

- 1
- 2
- 3 בפני בקשה לאישור תובענה כייצוגית (להלן: "בקשת האישור") לפי חוק תובענות
- 4 ייצוגיות, התשס"ו – 2006 (להלן: "חוק תובענות ייצוגיות"), שעניינה עמלת ערוץ ישיר
- 5 שנגבתה על ידי המשיבים (להלן: "הבנקים") בגין פעולה בכרטיס חיוב ברכישות
- 6 המבוצעות מבתי עסק בחו"ל. לטענת המבקשים, מאחר והחיוב בגין עסקאות אלו
- 7 מבוצע באופן מיידי, להבדיל מעסקאות בארץ המחויבות באופן מרוכז אחת לחודש, הן
- 8 אינן עסקאות בכרטיס אשראי ולפיכך לא ניתן לחייבן בעמלה.

תמצית טענות המבקשים

- 9
- 10 1. המבקשים, לקוחות הבנקים, ביצעו פעולות בכרטיסי החיוב שברשותם. המדובר
- 11 בעסקאות שהתבצעו בישראל לרכישת מוצרים ושירותים מספקים בחו"ל, כגון
- 12 רכישת ישימון מ-Google play, רכישת מנוי למוסיקה מ-iTunes.com רכישת

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 מנוי ל-Netflix, רכישה מהחנות המקוונת Aliexpress וכדו' וכן עסקאות
2 שבוצעו בחו"ל מבתי עסק שם. בגין פעולות אלו חיובו המבקשים בעמלת פעולה
3 בערוץ ישיר.
- 4 2. הבנקים אינם רשאים לגבות עמלות, אלא על פי האמור ב"תעריפון המלא".
5 התעריפון כולל רשימת פעולות בערוץ הישיר (דהיינו פעולות המתבצעות שלא
6 באמצעות פקיד בנק), בגין ניתן לחייב בעמלה. רשימה זו כוללת "חיוב בכרטיס
7 אשראי", אך אינה כוללת עסקת חיוב מיידית, ומכאן כי לא ניתן לגבות כל עמלה
8 בגין עסקה זו.
- 9 3. בחוק כרטיסי חיוב, תשמ"ו-1986 (להלן: "**חוק כרטיסי חיוב**") הוגדרו "כרטיס
10 בנק" וכן "כרטיס אשראי" (שניהם נכללים בהגדרת "כרטיס חיוב"). בהתאם
11 להגדרת "כרטיס בנק" המדובר בכרטיס המשמש לרכישת נכסים בדרך של חיוב
12 חשבונו של לקוח בבנק, ואילו בהתאם להגדרת "כרטיס אשראי" מדובר בכרטיס
13 המיועד לרכישת נכסים מאת ספק ללא תשלום מיידית של התמורה. מכאן
14 שקיימת הבחנה בין כרטיס בנק וכרטיס אשראי; מקום שבו מבוצעת עסקת
15 חיוב מיידית בכרטיס חיוב, הוא "פועל" ככרטיס בנק, ואילו כאשר מבוצעת בו
16 עסקת אשראי, הוא "פועל" ככרטיס אשראי.
- 17 4. בשנת 2015 נוספה לתעריפון המלא הערה שנועדה לעמוד על ההבחנה בין סוגי
18 העסקאות ועל האיסור לגבות עמלה בגין פעולת חיוב מיידית, שמטרתו לצמצם
19 את השימוש במזומן. בהערה זו נאמר באופן מפורש כי אין לגבות עמלת ערוץ
20 ישיר "**בעד פעולת חיוב בכרטיס חיוב מיידית**". כך גם עולה מדו"ח הועדה שמינה
21 בנק ישראל ולפיו גביית עמלה בגין כל עסקת חיוב מיידית מייקרת את עלות
22 השימוש בכרטיסי חיוב מיידית ויוצרת תמריץ שלילי לשימוש בהם. התנהלות
23 המשיבים, הגובים עמלה בגין כל פעולה, ובגין כל סכום, ואפילו נמוך מאוד,
24 המתבצעת מול ספק בחו"ל (כגון רכישת כוס קפה בחו"ל) – מעודדת שימוש
25 במזומן וזאת בניגוד לתכלית האיסור לגביית עמלה בעסקת חיוב מיידית.
- 26 5. בהוראות ניהול בנקאי תקין, שפרסם המפקח על הבנקים, הוספה הגדרת
27 "כרטיס חיוב מיידית" (הכלול בהגדרת "כרטיס בנק" כאמור בחוק כרטיסי חיוב)
28 וכן הגדרת "עסקת חיוב מיידית". מהן עולה כי כאשר מבצעים באמצעות כרטיס

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 חיוב עסקה בחיוב מיידי, הרי שזו פעולה בכרטיס חיוב מיידי ואין לחייבה
- 2 בעמלה.
- 3 קיימים כרטיסי חיוב שניתן לבצע באמצעותם רק עסקאות חיוב מיידי (כגון
- 4 כרטיס "דיירקט" של בנק הפועלים), ובעסקאות אלו אכן לא נגבית עמלה. בדיוק
- 5 כך חייבים לנהוג הבנקים כאשר אותה עסקה מתבצעת באמצעות כרטיס חיוב
- 6 מיידי, שמשמש גם ככרטיס אשראי.
- 7 מעשי הבנקים מקימים לחברי הקבוצה עילות תביעה על פי חוק הבנקאות
- 8 (שירות ללקוח), תשמ"א-1981 (להלן: "חוק הבנקאות"), חוק החוזים (חלק
- 9 כללי), תשל"ג-1973, חוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט-1979 וכן החובה
- 10 לנהוג בתום לב ובדרך מקובלת והפרת חובת הנאמנות המוגברת המוטלת על
- 11 תאגיד בנקאי. הסעדים המבוקשים הם השבה לכל אחד מחברי הקבוצה של
- 12 הסכום שנגבה כעמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקת חיוב מיידי וכן הטלת
- 13 איסור לגבות עמלה כאמור. התובענה מקיימת את כל התנאים לאישורה
- 14 כייצוגית כאמור בחוק תובענות ייצוגיות.

תמצית טענות המשיבים

- 15
- 16 הפטור מעמלה כקבוע בתעריפון המלא ניתן אך ורק לפעולת חיוב המבוצעות
- 17 בכרטיס חיוב מיידי (ובשמו הנפוץ "כרטיס דביט") ולא לפעולה המתבצעת
- 18 בכרטיס אחר. משמע כי סוג כרטיס החיוב הוא שמגדיר את סוג העסקאות
- 19 המבוצעות באמצעותו ולא להיפך.
- 20 כרטיס דביט נועד לאפשר ביצוע תשלומים בבתי עסק באמצעות חיוב מיידי של
- 21 חשבון העו"ש בסמוך למועד ביצוע העסקה, ובכך לשמש תחליף לשימוש
- 22 במזומן. כך גם הוגדרו הכרטיס והעסקה בהוראת נוהל בנקאי תקין. ההוראה
- 23 אף מבהירה מהו חיוב מיידי, בקובעה כי בעסקאות בכרטיס חיוב מיידי, החיוב
- 24 יהיה "בערך יום שידור העסקה".
- 25 המבקשים לא ביצעו את הפעולות נשוא הבקשה ב"כרטיס חיוב מיידי", אלא
- 26 ב"כרטיס אשראי" כמוגדר בחוק כרטיסי חיוב. כרטיס אשראי אינו הופך

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 לכרטיס חיוב מידי בעת עסקת רכישה בחו"ל או מספק בחו"ל, שבגינה החיוב
- 2 הוא באופן שוטף, בסמוך לאחר הגעת השובר מחו"ל לחברת כרטיסי האשראי.
- 3 11. מתן הפטור מעמלת פעולה בערוץ ישיר בגין פעולות חיוב בכרטיס חיוב מידי
- 4 נעשה כחלק מצעדים רוחביים שנקט בנק ישראל לעידוד השימוש בכרטיסי
- 5 החיוב המידי וצמצום השימוש במזומן במשק. כרטיס חיוב מידי, משמש
- 6 כתחליף קרוב לשימוש במזומן, והטמעתו נועדה אף להגדיל את התחרות בשוק
- 7 כרטיסי החיוב בישראל. מכאן ברור שאותו פטור מעמלה אינו חל, ולא נתכוון
- 8 לחול, על פעולות בכרטיסי אשראי רגילים, גם אם מבוצעות באמצעותם פעולות
- 9 בחו"ל, המחויבות באופן שוטף; בנק ישראל מעוניין היה להרחיב את השימוש
- 10 בכרטיסי הדביט, אך לא הייתה כל כוונה מצדו לעודד רכישת העסקאות שביצעו
- 11 המבקשים.
- 12 12. אין בסיס לטענות המבקשים כי התקיימו העילות הנטענות על ידם, והם אינם
- 13 זכאים לסעדים המבוקשים. כמו כן, הבקשה אף אינה ממלאת אחר התנאים
- 14 הנוספים הנדרשים לאישור תובענה ייצוגית, הבקשה נגועה בחוסר תום לב והיא
- 15 בבחינת שימוש בלתי ראוי בהליך של תובענה ייצוגית.
- 16 **דיון והכרעה**
- 17 13. שומה על בית משפט הדן בבקשה לאישור תובענה כייצוגית לשוות לנגד עיניו שני
- 18 אינטרסים מנוגדים הכרוכים בהגשת בקשות מסוג זה: מחד, האינטרס של
- 19 פיקוח ואכיפת הדין ויצירת הרתעה מפני הפרתו (דנ"א 5712/01 ברזני נ' בזק,
- 20 פ"ד נז(6) 385 (2003) וכן ת"צ (ת"א) נוה נ' קלאב הוטלס אינטרנשיונל (א.ק.ה.))
- 21 בע"מ (19.10.2011)). מאידך, מניעת שימוש לא ראוי בכלי רב העוצמה של
- 22 התובענה הייצוגית אשר טמון בו פוטנציאל לניצול לרעה (ע"א 2967/95 מגן
- 23 וקשת בע"מ נ' טמפו תעשיות, פ"ד נא(2) 312 (1997); רע"א 6340/07 עיריית תל
- 24 אביב נ' טיומקין (13.2.2011); בש"א (מחוזי תל אביב) 21177/04 גינדי טל נ'
- 25 מגדל חברה לביטוח בע"מ (15.1.2009)).
- 26 14. הוראות חוק תובענות ייצוגיות והתנאים שנקבעו בו מעמידים כלים לשם עריכת
- 27 האיזון הראוי בין האינטרסים האמורים.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 סעיף 3 לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי תובענה ייצוגית לא תוגש אלא בתביעה
2 בעילה המפורטת בתוספת השנייה לחוק או בעניין שנקבע בהוראת חוק מפורשת
3 כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית.

4 סעיף 4 לחוק תובענות ייצוגיות קובע מי רשאי להגיש בקשת אישור ובשם איזו
5 קבוצה. סעיף קטן (1) הרלבנטי לענייננו קובע כי אדם שיש לו עילת תביעה לפי
6 התוספת השנייה לחוק או עילה מכוחו של חוק מפורש המקנה עילת תביעה
7 בתובענה ייצוגית, שיש בהן שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות
8 לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם – רשאי להגיש בקשת אישור בשם
9 אותה קבוצה.

10 סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות מתווה את התנאים לאישור תובענה
11 כייצוגית, וזו לשונו:

12 " (א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא
13 שהתקיימו כל אלה:

14 (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או
15 משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות
16 שבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;

17 (2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת
18 להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין;

19 (3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי
20 הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי
21 לערער או לבקש לערער על החלטה בענין זה;

22 (4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי
23 הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב."

24 15. שתי משוכות עיקריות עומדות, אפוא, בדרכו של המבקש את אישורה של
25 תובענה כייצוגית: האחת, הוכחת קיומה של עילת תביעה אישית בידו מכוח
26 התוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות או מכוח הוראת חוק מפורשת;
27 השנייה, עמידה בכל תנאי סעיף 8(א) לחוק, ובראש וראשונה – הוכחת קיומה
28 של שאלה עובדתית או משפטית מהותית המשותפת לקבוצה מסוימת והוכחת
29 אפשרות שבירה להכרעה בתובענה לטובת חברי הקבוצה (רע"א 2128/09
30 הפניקס נ' עמוסי (5.7.2012); ת"א (מחוזי תל אביב) 2170/01 עובדיה נ' סלקום
31 ישראל בע"מ (8.2.2004)).

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

16. אקדים, אפוא, ואבהיר כי איני סבור שקיים יסוד לנטען על ידי המבקשים באשר לגביית העמלה במקרים נשוא הבקשה. לגישתי, הבנקים אינם מפריס את הוראות הדין, ובכלל זאת הקבוע ב"תעריפון המלא", בגביית עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין עסקאות בכרטיסי חיוב (שאינם כרטיסי חיוב מיידים), המתבצעות בחו"ל או מול ספקים בחו"ל, וזאת גם אם החיוב אינו מוטל באופן מרוכז אחת לחודש בדומה לעסקאות המתבצעות בארץ.
- לפיכך, לא קיימת למבקשים עילת תביעה אישית ואין אפשרות סבירה כי טענתם המשפטית תוכרע לטובת הקבוצה, ומכאן כי אין הם עומדים בתנאי הבסיסי הנדרש לצורך אישור תובענה ייצוגית.
- להלן יפורטו נימוקיי למסקנתי האמורה.
17. סעיף 9ט(א) לחוק הבנקאות מסמך את נגיד בנק ישראל לקבוע תעריפון אחיד לכלל הבנקים ללקוחות יחידים ועסקים קטנים, ואשר בו תפורט רשימה של שירותים בעדם ניתן לגבות עמלה. בהתאם לסמכותו האמורה התקין הנגיד את כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשס"ח – 2008 (להלן: "**כללי הבנקאות**"), כאשר בתוספת לכללים אלו נקבע נוסח תעריפון אחיד המגדיר את השירותים בגינם ניתן לחייב בעמלה (להלן: "**התעריפון המלא**").
18. פריט 3 לחלק 1(א) לתעריפון המלא עניינו בפעולה בערוץ ישיר מסוג "חיוב בכרטיס אשראי". ביום 1.2.2015 נכנס לתוקפו תיקון לכללי הבנקאות ובמסגרתו הוספה הערה לתעריפון המלא בהתייחס לפעולה בערוץ ישיר. בהערה זו נאמר כי "**אין לגבות את העמלה בעד פעולת חיוב בכרטיס חיוב מיידים**".
19. כל אחד מהבנקים פרסם תעריפון המיועד ללקוחות יחידים ועסקים קטנים, בנוסח שנקבע בכללי הבנקאות, ובו הציג את העמלה הנגבית על ידו בגין השירותים שניתן לגבות בגינם עמלה בהתאם לכללים. גם בתעריפונים אלה הוספה הערה, כנדרש בכללים, ולפיה אין לגבות עמלה "בעד פעולת חיוב בכרטיס חיוב מיידים" (ראו תעריפוני הבנקים שצורפו כנספח 3 לבקשה).
20. כאמור, לטענת המבקשים, מאחר שבעסקה בכרטיס חיוב מול ספק בחו"ל החיוב מתבצע באופן מידי, להבדיל מעסקה בארץ שבה החיוב מתבצע באופן

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 מרוכז אחת לחודש, מדובר בפעולה בחיוב בכרטיס חיוב מיידי, ולפיכך לא ניתן
2 לגבות בגינה עמלה. אין בידי לקבל טענה זו. הנוסח הנקוט בתעריפון המלא
3 מתמקד באופן מובהק בסוג הכרטיס ולא בסוג הפעולה, גם אם היא מהווה,
4 כטענת המבקשים, פעולה בחיוב מיידי.

5 21. מסקנה זו עולה גם לאור הרקע להסדרים המיוחדים הנוגעים לכרטיסי חיוב
6 מיידי, כפי שהדבר משתקף בחוק כרטיסי חיוב, בדו"ח בנק ישראל מחודש
7 פברואר 2015 הכולל המלצות לעניין הגברת התחרות בתחום כרטיסי החיוב
8 (להלן: **"דו"ח בנק ישראל"**; צורף כנספח 4 לבקשה), בהוראה מס' 470 להוראת
9 ניהול בנקאי תקין (להלן: **"הוראה 470"**; צורף כנספח 5 לבקשה) וכן בפרסומי
10 בנק ישראל. מסקנה זו אף עולה לאור ההבחנה המהותית בין חיוב המבוצע
11 באמצעות כרטיס אשראי, גם אם הוא חיוב המתבצע באופן שוטף כדוגמת
12 החיוב בשל עסקה בחו"ל, לבין חיוב המבוצע באמצעות כרטיס חיוב מיידי
13 ישירות אל מול חשבון העו"ש של הלקוח בבנק, המותנה בהמצאות יתרות
14 בחשבון העו"ש או עמידה במסגרת האשראי שהעמיד הבנק. לבסוף, מסקנה זו
15 עולה גם לאור המטרה שביסוד השימוש בכרטיס חיוב מיידי, שאינה מתקיימת,
16 בוודאי לא באופן מובהק, בסוג העסקאות נשוא הבקשה. ובלשון אחר – איני
17 סבור כי המטרה שעמדה ביסוד האיסור על גביית עמלה בגין פעולה בחיוב מיידי,
18 נועדה לרכישת כוס קפה בחו"ל באמצעות כרטיס אשראי.

19 22. **"כרטיס חיוב"** מוגדר בחוק כרטיסי חיוב כך:

20 **"כרטיס אשראי, כרטיס בנק, כרטיס תשלום או לוחית או חפצים**
21 **אחרים המיועדים לרכישת נכסים, כפי שיקבע שר המשפטים**
22 **בהתייעצות עם נגיד בנק ישראל ובאישור ועדת חוקה, חוק ומשפט**
23 **של הכנסת".**

24 הגדרת **"כרטיס בנק"** היא זו:

25 **"לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר, המיועדים למשיכת כסף**
26 **באמצעות מכשירי בנק ממוכנים או לרכישת נכסים בדרך של חיוב**
27 **חשבונו של לקוח בתאגיד בנקאי וזיכוי אדם אחר על ידי שימוש**
28 **בכרטיס במכשיר המיועד לכך במקום עסקו של הספק".**

29

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 הגדרת "כרטיס אשראי" היא זו:

2 "לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר המיועדים לרכישת נכסים מאת
3 ספק ללא תשלום מיידי של התמורה".

4 הוראה 470 מגדירה כרטיס חיוב מיידי ועסקת חיוב מיידי כך:

5 "כרטיס חיוב מיידי" – כרטיס בנק כהגדרתו בחוק כרטיסי חיוב,
6 שחיוב באמצעותו הוא מיידי.

7 "עסקת חיוב מיידי" – עסקה בכרטיס חיוב מיידי או בכרטיס נטען,
8 ולמעט תשלום בגין משיכת מזומנים באמצעות מכשירים
9 אוטמאטיים למשיכת מזומן".

10 23. כעולה מדו"ח בנק ישראל, כרטיס חיוב מיידי, או בשמו הנפוץ "כרטיס דביט",
11 שהוא סוג של "כרטיס בנק", נועד לאפשר ביצוע תשלומים בבתי עסק באמצעות
12 חיוב מיידי של חשבון העו"ש של הלקוח ובסמוך למועד ביצוע העסקה. שימוש
13 בכרטיס זה מהווה "תחליף לשימוש במזומנים" (ראו הודעה לעיתונות מטעם
14 בנק ישראל מיום 1.2.2015; צורפה כנספח 9 לתשובת בנק דיסקונט) ביוצרו
15 זיקה ישירה ומיידית בין החיוב לבין הסכום המצוי בחשבון הבנק של בעל
16 הכרטיס. לפיכך נקבע כי בעסקאות המתבצעות בכרטיס חיוב מיידי, יחייב
17 המנפיק את הלקוח "בערך יום שידור העסקה" (סעיף 17 להוראה 470). ההוראה
18 אף קובעת כי יש להטביע על הכרטיס סימון המבדיל בינו מיתר כרטיסי החיוב
19 (סעיף 18 להוראה; ראו גם סעיף 4.5 לדו"ח בנק ישראל הקובע כי "בכדי לאפשר
20 שקיפות נאותה, המנפיקים יחוייבו ליצור בידול ויזואלי של כרטיס החיוב
21 המיידי מיתר כרטיסי החיוב (למשל באמצעות כיתוב 'כרטיס מזומן/כרטיס
22 חיוב מיידי' על גבי הכרטיס").

23 24. בהתאם לחוק כרטיסי חיוב "כרטיס אשראי" הוא, כאמור, כרטיס חיוב המיועד
24 לרכישת נכסים מאת ספק ללא תשלום מיידי של התמורה. המבקשים נתלים
25 בהגדרה זו וטוענים כי הדחייה בתשלום היא העומדת במוקד העניין. מאחר
26 שהחיוב בגין עסקה בכרטיס חיוב בחו"ל הוא מיידי, ולא נדחה, ממילא לא קיים
27 בה אלמנט כלשהו של אשראי, והכרטיס בו נעשה שימוש אינו כרטיס אשראי.
28 המבקשים כמובן ערים לכך כי אותו כרטיס משמש גם לעסקאות אשראי, דהיינו
29 בשעה שנעשה בו שימוש לעסקה בארץ ושלא מספק בחו"ל. עם זאת, לשיטתם

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 לכרטיס זה אופי דו-פני התלוי בטיבה של העסקה. כאשר עניין לנו בעסקה
2 הנעשית בישראל, מתפקד הכרטיס ככרטיס אשראי, ואילו כאשר העסקה נעשית
3 בחו"ל, הוא מתפקד ככרטיס חיוב מיידי.
- 4 25. אין בידי לקבל גישה זו. הגדרת כרטיס אשראי מתייחסת לכרטיס וליעודו של
5 הכרטיס, ולא לעסקה הספציפית המתבצעת באמצעותו, שיכול ותהא גם עסקה
6 שהחיוב בה אינו דחוי. נאמר בהגדרה "לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר,
7 המיועדים לרכישת נכסים מאת ספק ללא תשלום מיידי של התמורה". אין חולק
8 כי כרטיסי החיוב הנמצאים בידי המבקשים מיועדים, ולמצער גם מיועדים,
9 לרכישת נכסים מאת ספק ללא תשלום מיידי של התמורה. יש אף להניח כי
10 מרבית העסקאות שמתבצעות בכרטיסי חיוב אלה הן עסקאות בארץ, ולפיכך כי
11 חיובן הינו אחת לחודש. העובדה כי ניתן לבצע בכרטיס החיוב גם עסקאות עם
12 ספקים בחו"ל, ולפיכך כי בהתאם לתנאי ההצטרפות של הלקוח (ראה להלן)
13 החיוב נעשה באופן שוטף, אין בה כדי לשנות את ייעודו של הכרטיס.
- 14 26. אני אף מתקשה לקבל את הקונסטרוקציה שמוצעת על ידי המבקשים בדבר
15 האופי הדו-פני של הכרטיס. הדבר לא עולה בקנה אחד עם ההבחנה הברורה
16 שעושה חוק כרטיסי חיוב, והוראת ניהול בנקאי תקין, בין סוגי הכרטיסים
17 השונים, ובמיוחד בכל הנוגע לכרטיס חיוב מיידי והיותו בבחינת "תחליף
18 למזומן". אכן, כרטיס חיוב יכול לשמש לצרכים שונים, וממילא ליפול בשתי
19 הגדרות גם יחד. הוא יכול לשמש לצורך משיכת מזומנים מחשבון הבנק
20 (וממילא יחשב כ"כרטיס בנק"), ויכול לשמש במקביל גם לצורך רכישה
21 באשראי, לרבות בחיוב נדחה (שאזי ייחשב כ"כרטיס אשראי"). עם זאת, ספק
22 אם כרטיס חיוב יכול להיחשב הן ככרטיס אשראי המיועד לחיוב שאינו מיידי,
23 והן ככרטיס חיוב מיידי.
- 24 27. האפשרות להתייחס לכרטיס חיוב ככרטיס בעל אופי דו-פני מנוגדת גם לכוונה
25 המפורשת שלא לעשות שימוש בישראל בכרטיס "משולב", דהיינו כרטיס
26 באמצעותו ניתן לבצע הן עסקה באשראי והן עסקה בחיוב מיידי. כפי שעולה
27 מדו"ח בנק ישראל (ראו עמ' 16 לדו"ח), כרטיס משולב לא יקדם את המטרה
28 שביסוד כרטיסי החיוב מיידי, דהיינו צמצום השימוש במזומן, וכי מאפייניו
29 עלולים להוביל להטעיית צרכנים. המלצת הדו"ח הנ"ל הייתה חד משמעית:

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 "היכרות השוק עם המוצר של חיוב מיידי (מוצר חדש עבור רוב הצרכנים)
2 תיעשה באמצעות כרטיס ייעודי נפרד – כרטיס חיוב מיידי."

3 28. החיוב בכרטיסי אשראי, גם אם נעשה באופן שוטף, אינו לפיכך בבחינת חיוב
4 מיידי במובן האמור בתעריפון המלא. חיוב זה הוא חיוב בכרטיס אשראי,
5 ולפיכך ניתן לגבות עמלה בגין פעולה בערוץ הישיר. מועד החיוב הוא פונקציה
6 של התנאים שנקבעו במסמך תנאי ההצטרפות שנחתמו על ידי הלקוחות. וכך,
7 כאשר מדובר בשוברים שהוצאו על ידי ספקים בישראל ונקובים במטבע ישראלי
8 – החיוב יהיה מדי חודש, במועד החיוב החודשי שיבחר הלקוח. ואילו כאשר
9 מדובר בשובר שהוצא על ידי ספק בחו"ל, לרבות עסקה באינטרנט אצל ספק
10 בחו"ל, חיוב החשבון יהיה בסמוך לאחר הגעת החיוב לחברת כרטיסי האשראי
11 (ראה סעיף 56.9 למסמך תנאי הצטרפות מתוך הסכם תנאים כלליים של בנק
12 לאומי (צורף כנספח 4 לתשובת הבנק); סעיף 8 למסמך תנאים כלליים להסכם
13 כרטיס חיוב של בנק הפועלים (צורף כנספח 13 לתשובת הבנק; סעיף 5 למסמך
14 בנק מזרחי טפחות "הסכם תנאים כלליים לבקשה לקבלת כרטיס אשראי – ויזה
15 דיינרס" (צורף כנספח 4 לתשובת הבנק)).

16 29. איני מתעלם מכך כי החיוב יכול שיהיה "מיידי" במובן זה שהשובר יגיע לחברת
17 כרטיסי האשראי בפרק זמן קצר ביותר מאז ביצוע העסקה, וכי בכל מקרה אין
18 ללקוח שליטה על מועד החיוב האמור. עם זאת, איני סבור כי יש בכך כדי להפוך
19 את החיוב למיידי, ובעיקר – איני סבור כי יש בכך כדי להפוך את החיוב לחיוב
20 בכרטיס חיוב מיידי. כאמור, הדגש בעיני הוא על סוג הכרטיס ולא על סוג
21 הפעולה. משמע כי סוג הכרטיס הוא שמגדיר את סוג הפעולה, אך אין זה אומר
22 שסוג הפעולה הוא שמגדיר את סוג הכרטיס (ראו גם הפרסום המופיע באתר בנק
23 ישראל – "מידע בנושאים צרכניים" [צורף כנספח 5 לתשובת בנק לאומי]: תחת
24 הכותרת "חיוב בכרטיס אשראי" מוסבר כי החיוב הוא של "פעם בחודש" אך
25 במקום גם נוספה הבהרה: **"אם בוצעו פעולות במט"ח, בהתאם להסכם עם
26 הלקוח, החיוב מתבצע לעיתים אף לפני המועד החיוב החודשי הקבוע ביום
27 מסוים"**.

28 30. לכך יש להוסיף כי איני סבור שמימד הזמן, ובוודאי שלא מימד הזמן הקיים
29 בעסקאות בכרטיסי אשראי המתבצעות בארץ ושהחיוב בהן נעשה אחת לחודש,

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 עומד במוקד הגדרת "כרטיס אשראי". העדר המיידיות בה עוסקת ההגדרה,
2 מתייחס, בראש ובראשונה, לכך כי מנפיק הכרטיס, דהיינו חברת כרטיסי
3 האשראי, מעמיד אשראי לטובת בעל הכרטיס, אשראי שאינו תלוי בסכום
4 המצוי בחשבון העו"ש של הלקוח או במסגרת האשראי שניתנה לו על ידי הבנק.
5 מי שרוכש מוצר בחו"ל אינו משלם באופן מיידי את התמורה, במובן זה
6 שתשלום זה כפוף להסדר האשראי עם חברת כרטיסי האשראי, גם אם החיוב
7 מתבצע באופן שוטף, דהיינו בסמוך לאחר העסקה ובמועד שבו מגיע שובר
8 העסקה לחברת כרטיסי האשראי.

9 משמע מכאן כי ההבחנה בין כרטיס אשראי וכרטיס חיוב מיידי, אינה רק בעצם
31 מועד החיוב, אלא מדובר בהבחנה מהותית יותר. כרטיס החיוב המיידי משמש
10 כאמצעי למשיכת הכספים מחשבון העו"ש, וזאת בדומה לכל פעולה אחרת
11 הנעשית בחשבון, כגון משיכת מזומנים בכספומט או העברה בנקאית. השימוש
12 בו מותנה בקיום יתרה מספיקה בחשבון העו"ש (או קיומה של מסגרת אשראי
13 שהעמיד הבנק). משמע כי בעת אישור העסקה נבחנת יתרת הלקוח בחשבון
14 העו"ש, והכסף הנמשך בעקבות השימוש באותו כרטיס "נצבע" ולא ניתן לעשות
15 בו שימוש אחר. זאת ועוד, הלקוח מחויב בהתאם ל"ערך יום שידור העסקה".
16 מכאן הדמיון שבין השימוש בכרטיס חיוב מיידי ובין שימוש במזומן, ומכאן גם
17 הצפייה שכרטיס החיוב המיידי יביא בסופו של דבר לצמצום השימוש במזומן,
18 כפי שהדבר בא לידי ביטוי בשלב מאוחר יותר גם בחוק לצמצום השימוש
19 במזומן, התשע"ח-2018.
20

21 וכך נכתב בהודעה לעיתונות מיום 9.12.2018 שפרסם בנק ישראל לקראת
22 כניסתו לתוקף של החוק האמור ותחת הכותרת "הפיקוח על הבנקים פועל
23 להגברת מודעות הציבור לעידוד השימוש בכרטיסי דביט" (להלן: "הודעת בנק
24 ישראל"; ההודעה צורפה כנספח 8 לתשובת בנק לאומי):

25 "כרטיס הדביט הינו אמצעי תשלום שייחודו בכך שניתן לבצע בו
26 עסקה רק בתנאי שיש יתרה (או מסגרת אשראי מאושרת) בחשבון
27 העובר ושב של הלקוח, וחיוב החשבון באמצעותו הוא מיידי. זאת
28 להבדיל מכרטיס חיוב נדחה (שנהוג לכנותו בישראל "כרטיס
29 אשראי"), בו חיוב החשבון מתבצע אחת לחודש במועד קבוע".

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

32. השימוש בכרטיס האשראי, לעומת זאת, אינו מותנה בקיום יתרה בחשבון הבנק או מסגרת אשראי מאושרת על ידי הבנק. השימוש בו מותנה בקיום התנאים, לרבות מסגרת האשראי לכרטיס הספציפי, כפי שנקבעו בין הלקוח ובין חברת כרטיסי האשראי. אשראי זה הוא העומד ביסוד העסקה, בין אם מדובר בעסקה המתבצעת בישראל ובין אם בעסקה המתבצעת מול ספק בחו"ל, הגם שלאור תנאי ההצטרפות, במקרה הראשון החיוב הוא אחת לחודש, ואילו במקרה השני החיוב הוא באופן שוטף, עם הגעת השובר לידי חברת כרטיסי האשראי. בין כך ובין כך (ככל שהדברים אמורים בכרטיס אשראי חוץ בנקאי), אם הבנק לא יכבד את החיוב, חברת כרטיסי האשראי היא שתהא הנושה של אותו לקוח. לכך יש להוסיף כי גם רכישות שמבוצעות בישראל באמצעות כרטיס אשראי בסמוך ממש לפני התאריך בחודש שבו מחויב הכרטיס, אף הן, לכאורה, עסקאות "בחיוב מיידית" בהתאם לגישת המבקשים, אך נראה כי גם המבקשים אינם טוענים כי מדובר בעסקאות שיש לסווגן באופן זה.
33. עידוד השימוש בכרטיסי חיוב מיידית משתלב, כאמור, עם החוק לצמצום השימוש במזומן. בהודעת בנק ישראל צוטטו דברים אלה שנאמרו על ידי המפקחת על הבנקים: ".... אני מזמינה את הציבור הרחב להכיר את היתרונות הגלומים בכרטיס הדביט ולהגביר את השימוש בו. השימוש בכרטיס מהווה תחליף פשוט, זמני וזול להחזקת מזומן, מאפשר שליטה טובה יותר על ההוצאות ומסייע להתנהלות פיננסית מושכלת". בהמשך מציג בנק ישראל את הצעדים אותם נקט לעידוד השימוש בכרטיסי חיוב מיידית, וביניהם האיסור לגבות עמלת פעולה בערוץ ישיר בגין כל פעולה בכרטיס הדביט. איני סבור כי תכלית זו, שעמדה ביסוד מתן הפטור מעמלת פעולה בערוץ ישיר, מתקיימת שעה שעניין לנו בעסקאות בכרטיסי אשראי שמתבצעות בחו"ל או מול ספקים בחו"ל. וגם אם יסבור מי שיסבור כי ראוי להעניק פטור מעמלה, או הקלה בסכום העמלה, בעסקאות כאמור, או בחלק מאותן עסקאות, כגון עסקאות בסכום נמוך כדוגמת העסקאות הנזכרות בבקשה, הרי שיש לעשות כן בהסדר מיוחד שיתייחס לאותן עסקאות. מכל מקום, איני סבור שהפטור מעמלה שניתן ל"פעולת חיוב בכרטיס חיוב מיידית", התכוון לחול על עסקאות אלו.

29

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 36770-08-18 לפינר ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

34. לאור מסקנתי האמורה, לא מצאתי מקום לדון בטענותיהם האחרות של הצדדים באשר ליתר התנאים הקבועים בחוק תובענות ייצוגיות לאישור תובענה כייצוגית. מכל מקום יובהר, כי משעה שמצאתי כי אין בסיס משפטי לעמדת המבקשים, ממילא אף ברור כי התובענה הייצוגית אינה הדרך היעילה, המוצדקת וההוגנת להכרעה במחלוקת.

35. **הבקשה לאישור התובענה כייצוגית - נדחית.**

36. המבקשים יישאו, ביחד ולחוד, בהוצאות המשיבים, לרבות שכר טרחת עורכי הדין, בסכום של 20,000 ₪ לכל אחד מהמשיבים (ובסה"כ 80,000 ₪). סכום זה ישולם בתוך 30 יום, שאם לא כן יישא הפרשי הצמדה וריבית החל מהיום ועד למועד התשלום בפועל.

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

ניתן היום, כ"א כסלו תש"פ, 19 דצמבר 2019, בהעדר הצדדים.

שמואל בורנשטיין, שופט

21

22

23

24